

مجموعہ ابوالضیا

ماہوار شائبہ سندن دلی تطہیرہ چالش
پر تو حکمت و عرفان ایلہ تنویرہ آتش

علوم و معارف دین بحث ایدرہ و عرفانہ عربی ابتدائیلہ اون بشددہ نشر اولنور مجموعہ فنوندرہ

نومرو ۱۹ - جلد ۲ [فی ۱۵ جمادی الآخرہ سنہ ۱۲۹۸] نسخہ سی ۲ فروش

صلاحه سالک ایتسونده قصیده نامنده بیک یالان، یوز بیک هذیاندن
مرکب استمدارله (مابعدی یکر منجی جزوده)

تاریخ عمومی

بر ملت ایچون کندی تاریخنی بیلک نه قدر ازم ایسه بر انسان
ایچون دخی تاریخ احوال بشری - ولو سطحجه اولسون - تیغ اورتیه
اهمدر . چونکه تاریخ بر لوحه غریب الصوردر که آنده ام ماضیه نلک
- ولو ظلال قیلندن اولسون - عبر تبین اوله جق ینده بعض ماهیات
و کیفیاتی محرردر .

بشر که مه ددن حده قدر انواع خبیرو شره مصدر و مظهر
اولق استعدادینی حائردر . حسنات و سیئاتدن لایق تقلید و یا شایان تقرین
اولان اطوار و احوالی بولوحه پر عبیده رؤیت و بناء علیه امثال
واجتنابدن هر هانکیسی اهون ایسه آکا توفیق حرکت ایتلی در . که ایشته
بو غایه وقوعات و شئونات کونیه بی بکله مکدن بسبتون بشقه اوله رق، حکمانک
(فیلولوزوفی رولستوار) یعنی حکمت تاریخ دیدکلری شیر .

شمی یه قدر لسان عثمانیه مکمل بر تاریخ عمومی موجود دکل
ایدی . آئیده بو کره مطبوعات قلمی مأمورلندن اولوب مکتب فنون
ملکیه ده فن تاریخ معلی بولنان عزتلو مراد بک افندی تدوینیه موفق
اولدی که کرک غره علم و معرفتی اولان اشبو اثری و کرک اشبو اثری
وجوده کنیر مکده کی همت و غیرتی بحق سزاوار تبریکدر .

تاریخ (تواریخ عمومیه ده جاری اولان اصوله توفیقاً) ازمنه تقدمه،
ازمنه متوسطه و ازمنه متأخره نامیه اوج قسم اوزرینه مرتبدر که
قسم اولک نصفنی شامل اولان برنجی جلدینک دردست تمیل اولدیغندن،
شو کونلرده بزم اصحاب عرفانده اثبات وجود اتمکلی مقرردر .

انسانیتك بر غریب حالی وارد ركه ظن عاجزانه مره قالیرسه بونی
نفسه مر اجعت ایدن هر شخص اعتراف ایدر؛ او ایسه بر كونه قید
مجبوریت كورمدیكی حالدیه بر شیئی كندیسچون ایش ایدینه بیلكدیه
استحاله در. بو جهته بر مكتمله تحصیل اوزره بولمیان و یا تحصیل احتیاء
جنی دوشمیان بر آدیه بر كتابی درس كبی اوقومتق حقیقه دشواردر.
ایشته مراد بك افندیك اشبو اثرنده اتخاذ ایلدیكی اسلوب تألیف مثلا
تاریخیدن هیچ ذوق آلماش بر آدیه دخی شوق آور اتفاق اوله جق
بر طرزده در.

هر كس رومان و رومان قدر محرك سودا آثار مخیله اوقویه بیلیر.
فقط اعتقاد عاجزانه مزجه بر آدم؛ هر شیئی و تعبیر آخرله اك زیاده موجب
استفاده اوله جق بر كتابی اوقومقده كی انهما كبله اوقویه بیلیرسه اوشیده
كسب رسوخ ایده بیلیر. ینیه اعتقاد مزجه خلقه كتاب اوقومتق و كتاب
اوقومتق لذتی و یرمك یازدیغی شیاری خلقك یالكر استفاده سنه دكل
برازده ذوقنه خادم اوله جق بر طرزده یازمغه متوقفدر. بونی ایسه
مدنیت حاضرده كی صاحبقرانلقاریله عالمی حیران ایدن عرفای غرب
ایجاد ایتش و بواجاده اوقدر مهارت كوسترمشلدردر كه اك حایلار بر
چو جوغی كتابه مونس ایتلدردر. مثلا بوكون الف باء جزؤلرینی مصور
یایمق و یا خود لطیف فقره وله توشیح ایتك همان بر قاعده كلیه شكلنی
آكشدر. بواجتهاد و ایجاد ایسه بك مصیدر؛ زیرا طبیعت بشر ایشی
اكلیجه دكل اكلیجه بی ایش ایدنگه منمكدر.

مراد بك افندیك شو و خصوصی پیش نظردن آرمیدرق اثرینی خلقك
مع الذوق؛ استفاده سنه خادم ایتكدیه كی همتی بحق شایان تحسیندر. بناء
علیه المزه یكن صحائف مطبوعه سندن بوراده تأیید مدعا ایچون بر ایكی
نمونه عرض ایتكی مناسب عد ایلدك.

اثار مصریه بحی

« مصریاریک طبیعتارنده خارق العاده شیلره میل زیادهجه ایدی . بر اقدقیری آئارده مشاهده اولنان عظمت و جسامتک دنیاچه امثالی یوقدر . مصریار کویا کوزللیکی ائرك نفاساتنده کورمیوب، جسامت و عظمتنده بولورل ایدی . مصریارک آئاری، انجق یوز بیک مصرینک قالدیره بیلجهکی ثقلتی بز مقدار صودن حاصل اولان بخار واسطه سیله قالدیرمغه مقتدر اولان بزلی دخی عظمت و جسامت جهتمیله حیرت و تعجب ایچنده بر اقیور . » مصریار سلطان احمد میداننده کی دیکیلی طاش کبی شیلاری و یاخود ده جسیملرینی، بدلنده باروت اولمدیغی حالده قیالردن تفریق و دمیرویل کبی واسطه نقلیه لری یوق ایکن اوزاق محللاردن جلب ایله ماکنه استعمال ایتکسزین مرتفع محلله رکز ایدرل ایدی . معبد و سیریارک ستونلری، هیکللری، فرعون تپه لرنک اکثر طاشلری هب بو یوکلکده در .

« اسفینکس (Sphinx) دنیلان (یعنی وجودی آرسلان و باشی انسان شکلنده اولان) هیکللرک بری عادتاً طاغ پارچه سیدر . اهرام حقنده دخی طاغ اطلاق اولنه ییلیر .

« هرملر ، روی زمین اوزرنده بولنان بنالک ک جسیم و مترفعیدر . و برهرم ایچون استعمال اولنش اولان طاشلردن آلتی قدم ارتفاعنده و بیک میل طولنده بر دیوار انشا اولنه ییلیردی . اهرامک ایچنده بر طاق اوطه لر موجود اولوب برنده هرمی انشا ایتدیرن حکمدارک تابوتی وضع اولنور ایدی . مثلاً، جزه ده بولنان هرملرک ک کوچوکی اولان (منکره) هرمنک ایچنده مر قومک قبری بولنشدیر .

« لایپرنت » دخی مخیر عقول آئاردن بری اولوب، اوچ بیک او - طه نی واون ایکی حولی بی شامل جسیم ویر آلتنده بر سرای در . روایت

نظراً لاپیرینت مقدس حیوانلری دفن ایچون انشا اولمشدر .
 « فرعون سیرایلرنده دخی الك زیاده کوزه چارپان جسامتدر؛ تب
 سربانی او قدر جسم ایدی که ایوم برنده برایکی قربه موجوددر . سربا-
 یلرک درونی جسم یکپاره دیرکلر ابله محاط بیوک صالوتاردن وحوایلردن
 عبارت ایدی . (فارناق) سراینده بولنان بر صالونک طولی ۱۰۳ و عرضی
 ۵۰ متره اولوب، ۱۳۴ یکپاره ستونی شاملدر که هر برینک قطری
 ۳ متره در . درت طرفدن سیرایلره کلان یوللر اسفینکس هیکلر ابله دونا-
 دلشیدی؛ وقبولرنده اوبه ایسق Obélisque دیلان دیکیلی طاشلر مر کوز
 ایدی .

آثوریه و بابل - تزین بخشی

« نینوسک حین وفاتنده اوغلی نینبئاس صبی بولندیغندن، حکومت
 والده سی سمیرامیس انده قالمشدر . کرك فتوحانجه و کرك انشا آنجه سمیرامیس
 نینوسدن کری قالمشدر . نینوس (نینه و به) بی توسیع و تجدید ایتدیکی کبی، سمیرامیس
 دخی پای تخت ایچون دهها مناسب کور دیکی بابل شهر بی تزین ایتشدر .
 « یکی ضبط اولمش کلدانستانک حسن اداره سیچون مقر حکومتک
 بالنده بولمسی دهها مناسب ایدی . برده مرور سفائنه مساعد اولان نهر
 اوزرنده و سنجار صحرا سنده واقع اولان بابل، تجارت عمومیه ک دخی
 مرکز ایدی . سمیرامیسک نینوسدن دهها مدبره اولدیغی بوندن آکلاشیلیر .
 « بابل اطرافدکی نینه و به ده کی کبی جسم بر دیوار انشا اولمش
 و بابل فراتک ایکی ساحلنده واقع اولدیغندن، سمیرامیس ایکی محله بی برلشد-
 برمک اوزره غایت جسم و مصنع برکری کوپری یاپشدرمشدر . کوپری
 ایچون قورشون ابله دیر چوقلر استعمال اولندیغی محکیدر .
 « کوپرینک ایکی طرفنده متین قلعه و نهرک ایکی ساحلنه اوتوز
 کیلو متره طولنده ریختم یاپشدرمشدر؛ لکن سمیرامیسک اصل بیوک اثری
 صو آلتنده بر کر ابله بعض ابنیه در .

« شهرک خارچنده بیوک بر مخزن (یعنی کول) قازدبروب، فرات
 نهرینی اشبو مخزنه چویرمش؛ بعده ۷ کون ظرفنده نهرک آلتنده اولمق
 اوزره قیالی بر بول یاپدیرمشدر . مکرک ایکی آغزی دخی کویری باشلرنده
 اولان قلعهده چیقاریلهرق، برنجدن معمول قبول ابله سد اولمشدر .
 « سیمیرامیس کلدانیلر ابله، آتوریلرک باش معبودی بولنان (بل) ه
 مخصوص اولمق اوزره بر معبدانشا بتدیرمشدر که بربری اوزرنده اولهرق،
 سکز قات مربع بر بنادن عبارت ایدی . اک اوستندکینده بر محفل، ایچنده
 آلتوندن بر تخت، معبدک ایچنده دخی آلتوندن معمول بیوک برهیکل،
 اوکنده ینه آلتوندن بر ماصه وار ایدی .

« معبدک ایچنده ایکی عدد مذبح دخی موجود اولوب، برنده کویا
 مهده بولنان چوجوقلر قربان ایدیلیر؛ دیکرنده دخی سائر درلو قربانلر
 کسلیر ایدی . »

سیمیرامیسک فتوحاتی

سیمیرامیسک فتوحاتنه کاینجه : ابتدای امر ده نینوسک حین وفاتنده
 عصیان ایتش؛ اولان و ایران ایچنده مسکون بولنان (مدیریلر) اوزرینه
 کیدوب آنلری تحت اطاعته آلمش؛ وشمیدیکی همدان شهری جوارنده
 کائن (اکباتانه) نام مشهور بلده بی تأسیس ایلشدر .

« اکباتانهده صواولمیدیغندن، اوزاقده بولنان طاغاردن بوللر حفر
 وانشا ابله شهره صو کتیرمشدر . آندن صکره ارمنستانه کیده رک، (وان)
 شهرینی تأسیس ایلشدر . و انک اسمی حالا ارمنیجه « شمیراموگرت » در؛
 وجوارنده اسکی شهرک خرابه سی باقیدر .

« بعده سیمیرامیس کویا مصر و حبش و طرابلس غربی استیلا
 ایتشدر . بعده افریقیه دوتوب، هندوستان اوزرینه هجوم ایتش ایسه ده
 برنجی دفعه اولهرق، مغلوباً رجعتیه مجبور اولمشدر؛ زیرا عسکری هندولرک

حربده استعمال ایتدکری فعیلاردن اورکدرک، پریشان اولمشیدی . قرق
ایکی سنه سلطنت ایتدکدن صکره سمیرامیس تختی اوغلی نینیشاسه ترك ایله
غائب اولمشدر . (ق سنه ۲۴۹۸)

« سمیرامیسک اممی آسیا اقوامی یئئنده پک مشهوردر؛ وحقنده پک
چوق مللار تنظیم اولمشدر . کویا اسکندر رومی آسیای وسطی ده
برطاش اوزرنده آئیده مندرج یازیسنی بولمشدر :

« بن قادی اولدرق؛ دنیایه کلدیم ایسده افعال وحرکاتم بنی اک یوک ارککثرضنه
داخل ایتدی . نینوس ممالکی اوزرنده اجرای سلطنت ایتدم . بندن اول هیچ برآ توری
دکز کورماش ایکن، آتوریلره اوزاققلی جهتیله عوماً مجهول اولان درت قطعده دکز کو.
ستردم . نهرلری ایستدیکم محله آققدم ایسده لزومسن بره آققدم . وپووجهله چوراق
پرلری معمور ایلدم . بن ضبطی ناقابل اولان قلعدز انشا ایتدیردم . پکلمز طاغلردن
طریقسلر آچدرق؛ یانی حیوانلرک مرور ایدمهیدجکی یرلردن عربلریمی پکیردم . بونجه
مشاغل ایچنده ایکن دوستلرم ایله ذوق وصفا ایچون دخی وقت بولوردم . »

§

عادات

دنیايه بابلیلرقدیر سوسه مبتلا برقوم کلامشدر . بابلیلر غایت سوسلی
النسه کیمش؛ وعطریات سوروغمش دوز کونلمش، صاچلری طرانوب،
باعلانمش ومطلقا اللرنده ظریف باستونلر اولدینی حالده سواقغه چیقارل
ایدی . بابلاک باشلیجه اخراجاتی دخی ملبوسات ایله (طسوات) تزیین
واحتشامه متعلق سائر اوفاق تفک اشپادن عبارت ایدی .

پولیغایی، یعنی تعدد زوجات صادق بابله درجه نهایی بولمشدر؛
امر تزوج ایسه بابله پک عجیب ایدی :

روایات معتمدهیه نظراً بابله وجوارنده یتشمش نهقدر قیر وارایسه
یوم مخصوصنده (سنهده برکره) جمع اولنهرق، قیر سرکیسی قوریلیر
وطالب اولانلره قیرن صایلیر ایدی . بابل کنجلی کوزل اولان قیرن

ایچون پک چوق پاره و یروب آلبرلی ایدی . بو آلیش و برشدن حاصل اولان آقچه دخی هر قیرک چیرکیلکی نسبتنده اولقی اوزره کوزل اولمیانلره توزیع و تقسیم ایدیلیر ایدی . بو حالده فقیر و طمعکار اولانلر چرکین و فقط کلیتلی جهاز صاحبی اولان قیرلری آلبرلی ایدی . بوسایه ده اک چرکین و اعضاسی ناقص اولان قیرلر دخی قوجه سز قالماز ایدی .

بابلده عرض و ادب و حسن اخلاق پکده آراغماز ایدی . روایاته نظراً هر برقادین عمرنده بر کره معبد مخصوصه کیدرک ، عرضنی راست کلان ارککه صائمغه مجبور ایدی . کویا اشبو عادت وحشیانه اک بیوک حکمدار قالمیلاری طرفندن دخی اجرا ایدیلیر ایدی .

فنیکه لیلر - اختراعات بحی

آل بویا، جام، نقد ورق فنیکه لیلرک ایجادیدر؛ روایتیه کوره بر چوبان ساحل بحرده قیونلرینی کودر ایکن دفعاتله کوپکینک آغزینی - کویا - قان ایچنده کور مسندن، مراقیدن کیفیتی تحقیق ایچون بر کون کوپکک پیشنی بر اقامش و میدیه نوعندن بردکز حیوانی بدیکنی کور مشدر کوپکک آغزنده کی دخی قان اولمبوب بر نوع بویا اولدیغنی ا کلام مشدر . ایشته (قرمز) بویایی بو وجهله کشف اولمشدر .

جامک ایجادی حقنده دخی روایت اولنور که : کویا کهرچله تجاری بمک پیشیرمک ایچون بر ساحله چیقمشلر؛ فقط ساحل قوم سال اولوب ، طاش بوله مدقلرندن کیدن ایکی بیوک کهرچله پارچه سی چیقارهرق، طاش برینه استعمال ایله اوجاق یا بمشدر و آتش یا قشدر . کهرچله اریوب، کوله فارشدقندن صکره قوم اوزرینه آقارق، جام حاصل اولمشدر . ابتداری جام و بلوردن معمول اشیا آلتوندن زیاده قیمتلی ایدی .

والحاصل فنیکه نک تجارت و صنایع مر کزی اولدیغنی کتب مقدسه ده

دخی مذکور در؛ مثلاً صور حکمداری (حیرام) طرفه‌دن بیت المقدس
حین انشاسنده سلیمان (ع) ه کوندریلان بر قافله حقنده تورانده شوبله
یازمشدر :

« برماهر وعافل آدم ارسال ایلدم که آلتون، کوموش، باقر، دمبر طاش، آغاج،
ارغوانی، لاجورد، دلبند و قرمز ایشی و هرکونه فیکارلنی و کندیسنه تکلیف اولنان هر
شیئی اجرا و ترسیم ایتکه مقتدر در. »
فنیکه معمار و مهندسلری دخی مشهور در .

لیدییه حکمداری قره‌زوس بحثی

یونان حکماسندن مشهور (سولون) قره‌سوزك دعوتی اوزرینه
ساردسه کیش ایدی . قره‌سوز بر کون سولونه؛ مالک اولدیغی خزینه‌لری
کوستره‌رك لیدییه‌نك وسعتیه سعادت حالندن و کندی بختیارلغندن بحث
ایتدکن صکره « سن پک چوق ممالک طولاشدک؛ و پک چوق آدماری
کوردک ! کوردیکک ذوات ایچنده سنجه ائک بختیار اولانی کیدر ؟ » دیه
سؤال ایتشدر .

قره‌سوز، سولون آغزندن ایلاک اول کندی اسمنی ایشیده‌جکنه هیچ
شبهه ایتامکده ایدی . فقط سولونک « تلوس، نام بر آتته‌لیدر . » دیمسی
اوزرینه قره‌سوز کال درجه تعجب ایتش و افکارنجه شهرتکیر عالم اولمسی
اقتضا ایدن بوبله بر ذات حالینک اسمنی اولسون ایشتمدیکندن طولایی حجاب
ایده‌رك، تلوسک کیم اولدیغنی صورمشدر . سولون دخی (تلوس آتینه
کبی کوزل و معمور برشهرده تولد ایده‌رك، حضور و راحت ایچنده سن
شبحوخته و اصل اولمش و محاسن اخلاق ایله متصف ارسلان کبی
اولاد صاحبی اولوب، آنلرک اولادینی دخی کورمشدر . کندینه
لازم اوله‌جق قدر ثروته دخی مالک ایدی . نهایت وطنک دشمنیه محاربه
ایده‌رك، شانلی صورتده، وفات ایتش؛ و خلوص ایدیه‌جک قدر بیوک

مسندرده بولمندیغی حالده آتینه لیلر متشکراً کندیسینه بر علامت اقتضار
رکن ایشلردر. آتینه لیلر حالا تلوسک اسمنی کمال حرمت و رعایتله ذکر
ایدرلر. « دیشدر .

بو جوابدن قره سوزسک جانی صقلش و تلوسدن صکره بختیار اولان
کیدر؟ دیدکده سولون، اسمیارتنه لی ایکی فقیر قرنداش کوستردیکنندن
آرتق حدتنی ضبط ایده میوب، « بنم ثروت و سامانک هیچمی حکمی یوقدر؛
وحالم ذکر ایتدیگک عادی آدملرک حاللرندن ده می آشاغی قالیور ؟ »
دیشدر .

سولون ایسه « بن افکاریمی عرض ایدیورم؛ تگریلرک انسانلرک
سعادت حاللرینه و باخصوص غرورلرینه قارشی قسقاغ کبی حرکت ایتکده
اولدقلرینی بیلدیگم و عمرکزی نه وجهله اکمال ایده جککیزی بیلدیگم حالده
بن سزک بختیارلغکر حقنده برشی دیهم. انسانک عمر طبعیسی یتش سنه در؛
یتش سنه ده یکر می بشیمک بشیوز اللی کون واردر . بو قدر کون ایچنده
انسانک حال وحرکتیجه بر برینه بکزر ایکی کون بولماز؛ بناء علیه صاقبتکزی
بیلکسزین بن سزه فصل بختیار دیه بیلیرم ؟ » قولیله مدافعه ایتشدر .

فی الواقع بر از مدت صکره قره سوزک سبب اقتضارلرندن بری
اولان مخدومی وولی عهدی قضاء قتل اولمش؛ و بونی متعاقب بر بری
آرقه سندن باشنه بر طاقم بلیهل کلش؛ و نهایت ثروت و سامانی شوپله طور-
سون، سلطنتیله حریتنی دخی غائب ایتشدر . »